

Саветодавна комисија за људска права

ТСС зграда Д-12, седиште мисије УНМИК-а, Приштина, Косово, електронска пошта hrar-unmik@un.org, телефон +381 (0)38 504 604 локал 5182

МИШЉЕЊЕ

Датум усвајања: 17. август 2012. године

Предмети бр. 32/08, Божидарка ФЕЛЕГИ; 05/09, Драган ПИЉЕВИЋ; 203/09, Светлана МАРИНКОВИЋ; 310/09, Велибор АЋАНЧИЋ

против

УНМИК-а

Саветодавна комисија за људска права, на заседању одржаном 17. августа 2012. године,
уз присуство следећих чланова:

г. Марека НОВИЦКОГ, председавајућег
г. Пола ЛЕМЕНСА
гђе Кристин ЧИНКИН

Уз помоћ
г. Андреја АНТОНОВА, извршног службеника

Узевши у обзир изнад поменуте жалбе, уложене сагласно члану 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права,

Након већања, доноси следеће закључке и препоруке:

I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ

1. Жалба гђе Божидарке Фелеги (предмет бр. 32/08) уложена је 30. јуна 2008. и уписана је 18. јула 2008. године. Жалба г. Драгана Пиљевића (предмет бр. 05/09) уложена је 3. децембра 2008. и уписана је 21. јануара 2009. године; жалба гђе Светлане Маринковић уложена је 30. априла 2009. и уписана је истог дана, а жалба г. Велибора Ађанчића (предмет бр. 310/09) уложена је 18. септембра 2009. године и уписана је истог дана.
2. Одлукама од 16. децембра 2011. године, Комисија је прогласила жалбе по предметима г. Драгана Пиљевића (предмет бр. 05/09) и г. Велибора Ађанчића (предмет бр. 310/09) делимично прихватљивим.

3. Дана 5. марта 2012. године, Специјални представник Генералног секретара (СПГС) поднео је примедбе УНМИК-а на меритум жалби г. Пиљевића и г. Ађанчића.
4. Одлуком од 20. јануара 2012. године, Комисија је прогласила жалбу по предмету гђе Божидарке Фелеги (предмет бр. 32/08) делимично прихватљивом.
5. Дана 12. марта 2012. године, СПГС је доставио примедбе УНМИК-а на меритум те жалбе.
6. Одлуком од 16. марта 2012. године, Комисија је прогласила жалбу по предмету гђе Светлане Маринковић (предмет бр. 203/09) делимично прихватљивом.
7. Дана 23. априла 2012. године, СПГС је доставио примедбе УНМИК-а на меритум те жалбе.

II. ЧИЊЕНИЦЕ

8. Гђа Фелеги, гђа Маринковић и г. Пиљевић су бивши становници Косова са тренутним пребивалиштем на територији уже Србије, док г. Ађанчић и даље живи на Косову. Сви жалиоци су били власници некретнина на Косову. Тамо су живели до 1999. године, када су морали да напусте ту имовину. Касније су сви сазнали да је њихова имовина оштећена или уништена у другој половини 1999. године.
9. Жалиоци су поднели захтеве у којима траже надокнаду за штету нанету њиховој имовини пред надлежним општинским судовима. Гђа Фелеги и г. Пиљевић усмерили су своје захтеве против УНМИК-а, КФОР-а, Привремених институција самоуправе на Косову (ПИС) и релевантних општина. Гђа Маринковић и г. Ађанчић усмерили су своје захтеве против релевантних општина и ПИС-а. Сви захтеви су били уложени 2004. године.
10. Током 2004. године, судовима на Косову је поднето око 17.000 захтева за надокнаду штете, већином од стране косовских Срба који су 1999. године напустили своје домове на Косову због непријатељске агресије, и чија је имовина касније била оштећена или уништена. У погледу испуњавања законског рока од пет година за подношење грађанских захтева за одштету, ови подносиоци захтева поднели су своје захтеве отприлике у исто време 2004. године. Захтеви су били управљени против УНМИК-а, КФОР-а, ПИС-а и релевантне општине, у одређеним комбинацијама, (видети случај *Милогорић и остали*, предмети бр. 38/08, 58/08, 61/08, 63/08 и 69/08, мишљење Саветодавне комисије за људска права (ХРАП) од 24. марта 2010, при § 1; за правну основу по којој су подносиоци захтева засновали свој захтев видети исто мишљење, при § 5).
11. У вези са овим предметима, директор Одељења правде (ОП) при УНМИК-у је 26. августа 2004. године послао писмо председницима свих општинских и окружних судова, и председнику Врховног суда Косова, у коме помиње да је поднето „преко 14.000“ таквих захтева. Указао је на „проблеме које ће судови имати због тако великог прилива захтева“ и замолио је да „се не

заказују [такви] предмети док не будемо заједно одлучили како најбоље да их решимо“ (за пуни текст писма видети мишљење о предмету *Милогорић и остали*, наведеном горе у § 10, под § 6).

12. ОП је 15. новембра 2005. године упутио обавештење судовима да почну рад на захтевима у вези са штетом коју су нанела идентификована физичка лица, као и у вези са штетом учињеном након октобра 2000. године, имајући у виду да „препреке ефикасном решавању ових случајева“ више нису постојале. Захтеви који се тичу догађаја пре октобра 2000. године нису обухваћени овим писмом.
13. Дана 28. септембра 2008. године, директор ОП-а упутио је савет судовима да би случајеве који нису били заказани по захтеву од 26. августа 2004. године требало сада да обраде.
14. Дана 9. децембра 2008. године, одговорности УНМИК-а у области полиције и правосуђа на Косову су престале, а Мисија владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) преузела је пуну оперативну контролу у области владавине права, након саопштења председника Савета безбедности Уједињених нација, 26. новембра 2008. године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову.
15. До краја 2008. године, судови нису контактирали жалиоце нити су заказана саслушања.
16. Околности појединих предмета у разматрању приказане су у прилогу овог мишљења.

III. ЖАЛБЕ

17. Утолико што су жалбе проглашене прихватљивим, жалиоци заправо тврде да су поступци који се тичу њихових захтева за одштету уништене имовине обустављени те им је онемогућено да добију разрешење својих захтева, чиме је прекршено њихово право приступа суду према члану 6 § 1 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП). Они се такође жале на то што, услед обустављања, поступци нису решени у догледно време, чиме је дошло до кршења члана 6 § 1 ЕКЉП. Коначно, они тврде да је из истог разлога њихово право на ефикасан правни лек сходно члану 13 ЕКЉП такође нарушено.

IV. СПАЈАЊЕ ЖАЛБИ

18. Комисија одлучује, сходно правилу 20 свог Пословника, да споји ове четири жалбе.

V. ПРАВО

Наводна кршења члана 6 § 1 ЕКЉП

19. Комисија запажа да се у предметима жалилаца постављају питања које су у суштини други жалиоци већ поднели Комисији. Комисија подсећа да је, на пример, у спојеним предметима *Милогорић и остали* (наведеним у § 10 изнад) размотрила жалбе петоро жалилаца који су такође били власници некретнина на Косову. Године 1999, у страху од непријатељске агресије, они су такође напустили своје домове на Косову. Њихова имовина је оштећена или уништена током друге половине 1999. године, након доласка УНМИК-а и КФОР-а на Косово. Ови жалиоци су такође поднели жалбе 2004. године надлежним општинским судовима против УНМИК-а, КФОР-а, ПИС-а и релевантних општина, тражећи одштету за штету нанету њиховој имовини. Ни они нису контактирани од стране судова и нису заказана рочишта због горенаведене интервенције од стране ОП-а којом су заустављени судски поступци од августа 2004. до септембра 2008. године. У овим предметима, Комисија је закључила да је право жалилаца да о њиховом захтеву одлуче судови било прекршено.
20. Комисија напомиње да СПГС није доставио никакве примедбе на меритум жалбе гђе Маринковић (предмет бр. 203/09). Уместо тога, СПГС је у свом одговору тврдио да чињеница да је жалилац поднела свој захтев Општинском суду у Сувој Реци није поткрепљена доказом.
21. Комисија је затражила од Канцеларије за везу са судом (КВС) Министарства правде Косова да потврди ову чињеницу. КВС је одговорио да је захтев жалиоца уписан у њиховој архиви под бројем 106/SR. Према евиденцији КВС-а, захтев је поднет Општинском суду у Сувој Реци од стране службеника КВС-а, у име жалиоца, 12. августа 2004. године. Судски регистар је доделио захтеву број предмета Р.Вг. 153/04. Комисија стога одбацује примедбу СПГС-а и наставља са испитивањем меритума предмета.
22. У свом одговору на остале три жалбе, СПГС је доставио детаљне аргументе, засноване на судској пракси Европског суда за људска права. Између осталог, СПГС тврди да се захтев УНМИК-а за обуставом поступака мора сматрати као легитиман и да је, у условима послератног Косова и његовог судског система који се развија, привремена обустава била једини начин да се УНМИК бави јединственом ситуацијом са којом се суочио судски систем на Косову, а који је узрокован приливом захтева за надокнаду штете. СПГС такође тврди да је постојала разумна пропорционалност између ангажованих средстава и циља коме се тежило, зато што је пронађена праведна равнотежа између захтева од општег друштвеног интереса и захтева о заштити основних права појединца. Према СПГС-у, разумност дужине поступка треба проценити у светлу одређених околности предмета, а Европски суд нарочито примењује три критеријума: понашање судских власти, сложеност предмета и понашање подносиоца жалбе. Само одлагања која се приписују Држави узрокују кршење захтева о разумном времену. СПГС детаљно анализира примену три горе наведена критеријума у контексту Косова и како се они односе на жалиоце.
23. Што се тиче понашања жалилаца, СПГС тврди да они нису представили никакве доказе који би показали да су се они на било који начин интересовали за напредак својих предмета или се жалили да њихови предмети нису напредовали и да треба да напредују било унутар локалних судова на Косову или ОП-а или неког другог тела УНМИК-а или ПИС-а,

укључујући и канцеларије за везу са судом. Нити су се жалиоци жалили ЕУЛЕКС-у након његовог распоређивања на Косову децембра 2008. године.

24. Комисија подсећа да је већ узела у разматрање и одбацила све ове аргументе у случају *Милогорић и остали* (наведене у § 10 изнад), у случају *Бериша и остали* (ХРАП, предмети бр. 27/08 и остали, мишљење од 23. фебруара 2011. године, § 24) и *Лалић и остали* (ХРАП, предмети бр. 30/08 и остали, мишљење од 13. маја 2011. године, § 21). Што се тиче аргумента да се околности на Косову морају узети у обзир, Комисија је закључила да је тачно да се привремени карактер УНМИК-а и тешкоће с њим у вези морају прописно узети у обзир у погледу бројних ситуација, али ни у ком случају се ови елементи не смеју узети као изговор за смањење стандарда у поштовању људских права, који су прописно уграђени у мандат УНМИК-а (*Милогорић и остали*, § 44; *Бериша и остали*, § 25, *Лалић и остали*, § 22).
25. Комисија не види ниједан разлог због ког би одступила од ових закључака.
26. У погледу аргумента СПГС-а да се жалиоци нису распитивали о напретку својих предмета код релевантних судова, било пре распоређивања ЕУЛЕКС-а децембра 2008. године или касније, Комисија је већ одбацила ове аргументе у предмету *Лалић и остали* (наведеном изнад у § 24). Закључила је да се жалиоци не могу кривити за то што се нису распитивали код релевантних судова о напретку својих предмета (*Лалић и остали*, § 25). Такође, у погледу аргумента да се жалиоци нису распитивали код ЕУЛЕКС-а о напретку својих предмета, Комисија је закључила да је ово питање ирелевантно за разматрање жалби јер ситуација након децембра 2008. године у сваком случају лежи ван одговорности УНМИК-а (видети изнад § 14, *Лалић и остали*, § 26).
27. Комисија, такође, не види ниједан разлог због ког би одступила од ових закључака.
28. У светлу горе наведеног, Комисија закључује да је постојало кршење члана 6 § 1 ЕКЉП у погледу немогућности жалилаца да о њиховим захтевима одлуче судови и да није неопходно да се засебно испита питање дужине поступка.

Наводно кршење члана 13 ЕКЉП

29. Комисија налази да се жалбе према члану 13 ЕКЉП (право на ефикасан правни лек) у основи односе на иста питања као и оне разматране према члану 6 § 1. Под овим околностима, она налази да се не појављују посебна питања према члану 13 ЕКЉП (ХРАП, *Милогорић и остали*, наведен у § 10 изнад, при § 49).

V. ПРЕПОРУКЕ

30. У светлу закључака Комисије о овом предмету, Комисија је мишљења да је потребан неки облик накнаде.
31. Уобичајено би била одговорност УНМИК-а да предузме одговарајуће мере како би стао на крај запаженом кршењу права и колико је то могуће

исправио последице истог. Међутим, према горе наведеном запажању Комисије (видети § 14), одговорност УНМИК-а која се тиче судства на Косову завршила се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео потпуну радну контролу у области владавине права. УНМИК стога

више није у позицији да предузима мере које ће имати непосредни утицај на поступке пред општинским судовима.

32. Комисија сматра да ова чињенична ситуација не ослобађа УНМИК од одговорности да исправи што је могуће више последице кршења права за која је одговоран. У складу са судском праксом Европског суда за људска права у ситуацијама смањене државне надлежности, Комисија је мишљења да УНМИК мора настојати, свим расположивим дипломатским средствима *vis-à-vis* косовских власти, да пружи уверење да ће се предмети које су поднели жалиоци прописно обрадити (видети ХРАП, предмете *Милогорић и остали* § 49 и *Лалић и остали* § 32, наведене изнад; упоредити Европски суд за људска права (ЕСЉП) (Велико веће), предмет *Иласку и остали против Молдавије и Русије*, бр. 48787/99, пресуда од 8. јула 2004, *ЕКЉП*, 2004-VII, § 333; ЕСЉП, предмет *Ал-Садун и Муфди против Велике Британије*, бр. 61498/08, пресуда од 2. марта 2010, § 171).
33. Комисија даље сматра да УНМИК треба да предузме одговарајуће кораке за адекватну накнаду за сваког жалиоца, за претрпљену нематеријалну штету која је резултат продуженог обустављања поступака које су они покренули.

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА,

Комисија, једногласно,

- 1. НАЛАЗИ ДА ПОСТОЈИ КРШЕЊЕ ЧЛАНА 6 § 1 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА У ПОГЛЕДУ НЕМОГУЋНОСТИ ЖАЛИЛАЦА ДА О ЊИХОВИМ ПРЕДМЕТИМА ОДЛУЧЕ СУДОВИ;**
- 2. НАЛАЗИ ДА НИЈЕ ПОТРЕБНО ИСПИТАТИ ЖАЛБЕ ПРЕМА ЧЛАНУ 6 § 1 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА У ВЕЗИ СА ДУЖИНОМ ПОСТУПКА;**
- 3. НАЛАЗИ ДА НИЈЕ ПОТРЕБНО ИСПИТАТИ ЖАЛБЕ ПРЕМА ЧЛАНУ 13 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;**
- 4. ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА УНМИК:**
 - a. ПОЗОВЕ НАДЛЕЖНЕ ВЛАСТИ НА КОСОВУ ДА ПРЕДУЗМУ СВЕ МОГУЋЕ КОРАКЕ КАКО БИ СЕ ОБЕЗБЕДИЛЕ ОДЛУКЕ О ПРЕДМЕТИМА ЖАЛИЛАЦА БЕЗ ДАЉЕГ ОДЛАГАЊА;**
 - b. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ ЗА АДЕКВАТНУ НАКНАДУ ЗА СВАКОГ ЖАЛИОЦА ЗА НЕМАТЕРИЈАЛНУ ШТЕТУ;**

- с. ОДМАХ ПРЕДУЗМЕ ЕФИКАСНЕ МЕРЕ ЗА ПРИМЕНУ ПРЕПОРУКА КОМИСИЈЕ И ДА ОБАВЕСТИ ЖАЛИОЦЕ И КОМИСИЈУ О ДАЉЕМ РАЗВОЈУ ОВОГ ПРЕДМЕТА.**

Андреј АНТОНОВ
Извршни службеник

Марек НОВИЦКИ
Председавајући

Прилог

Предмет бр. 32/08, Божидарка ФЕЛЕГИ

1. Жалилац је бивша становница Косова, са тренутним пребивалиштем на територији уже Србије.
2. Она је власница имовине у Ђаковици. Након свог одласка са Косова, сазнала је да је њена имовина узурпирана и оштећена.
3. Дана 12. августа 2004. године, жалилац је поднела тужбу Општинском суду у Ђаковици против Општине Ђаковица, Привремених институција самоуправе на Косову (ПИС), УНМИК-а и КФОР-а у којој тражи надокнаду за штету нанету њеном стану. Она тражи 20.000 евра као одштету за нанету штету.
4. До краја 2008. године, Општински суд није контактирао жалиоца нити је заказано саслушање.

Предмет бр. 05/09, Драган ПИЉЕВИЋ

5. Жалилац је бивши становник Косова, са тренутним пребивалиштем на територији уже Србије.
6. Он је био власник земљишне парцеле и стамбене куће у Косову Пољу; у тој кући је живео са својом породицом до 1999. године. Након његовог одласка, извршена је провала у кућу и она је опљачкана током 1999. и 2000. године.
7. Дана 21. јула 2004. године, жалилац је поднео тужбу пред Општинским судом у Приштини, против ПИС-а, Општине Косово Поље, УНМИК-а и КФОР-а, за надокнаду штете коју је претрпео услед уништења куће. Он тражи 60.000 евра као одштету за нанету штету.
8. До краја 2008. године, Општински суд није контактирао жалиоца нити је заказано саслушање.

Предмет бр. 203/09, Светлана МАРИНКОВИЋ

9. Жалилац је бивша становница Косова, са тренутним пребивалиштем на територији уже Србије. Она је сувласница некретнине која се састоји из земљишне парцеле, стамбене куће, помоћних зграда и садница воћа, у селу Муштуште, у Општини Сува Река.
10. Након што су она и чланови њене породице отишли јуна 1999. године, кућа, помоћне зграде и дрвеће су били опљачкани и уништени, за шта је жалилац сазнала 2003. године.
11. Дана 12. августа 2004. године, жалилац је поднела тужбу Општинском суду у Сувој Реци, против Општине Сува Река и Привремених институција самоуправе (ПИС), у којој тражи надокнаду штете. Она тражи 730.000 евра као одштету за нанету штету.

12. До краја 2008. године, Општински суд није контактирао жалиоца нити је заказано саслушање.

Предмет бр. 310/09, Велибор АЋАНЧИЋ

13. Жалилац је становник Косова.

14. Дана 5. августа 2004. године, жалиочева мајка је поднела тужбу пред Општинским судом у Приштини против Општине Обилић и ПИС-а, у којој тражи надокнаду за уништење њене куће и помоћних зграда у селу Бабин Мост. Она је тражила 600.000 евра као одштету за нанету штету.

15. Дана 8. септембра 2004. године, жалиочева мајка је преминула. Жалилац је постао власник имовине која је предмет горепоменуте тужбе.

16. До краја 2008. године, Општински суд у Приштини није контактирао жалиоца нити су заказана саслушања у вези са његовом тужбом.